

ОСОБЛИВЕ АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО

АДМІНІСТРАТИВНО-ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО

УДК 342.951

*Сорока Олександра Олександрівна,
викладач Інституту права та суспільних відносин
Міжнародного університету розвитку людини "Україна"*

ЛІЦЕНЗУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ПРИВАТНОЇ ФОРМИ ВЛАСНОСТІ

Стаття присвячена проблемі ліцензування діяльності з надання освітніх послуг – встановленому законодавством та підзаконними нормативно-правовими актами порядкові розгляду і розв'язання органами публічної адміністрації (органом ліцензування, експертною комісією, Державною акредитаційною комісією (регіональною експертною радою) тощо) індивідуальних адміністративних справ з метою забезпечення прав, свобод та законних інтересів вищого навчального закладу приватної форми власності, нормального функціонування громадянського суспільства та держави.

Ключові слова: адміністративна процедура, вищий навчальний заклад приватної форми власності, статус, орган ліцензування, експертна комісія, Державна акредитаційна комісія, регіональна експертна рада.

Роль вищого навчального закладу приватної форми власності стає більш вагомим з огляду на глобальні процеси на ринку освітніх послуг України. Саме тому процедура ліцензування освітньої діяльності має стати важливим елементом охорони права фізичної особи на освіту.

Проблеми адміністративних процедур досліджували В. Б. Авер'янов, В. В. Галунько, М. В. Джафарова, О. С. Лагода, В. І. Олефір, М. П. Пихтін, О. О. Середя, В. П. Тимошук та інші вчені. Проте предметом їх робіт є загальні або суміжні категорії, безпосередньо процедура ліцензування вищого навчального закладу приватної форми власності ґрунтовного вивчення досі не отримала. Завдання цієї публікації полягає в тому, щоб на основі аналізу

теоретичних проблем адміністративного права та чинного законодавства розкрити поняття та зміст процедури ліцензування вищого навчального закладу приватної форми власності.

Зазначимо насамперед, що поняття правової процедури в науці визначено як нормативно врегульована певна послідовність дій, пов'язаних цільовим напрямком, що здійснюються в імперативній чи диспозитивній формах, у певні строки, а результати дій мають юридичну фіксацію [5].

Відповідно до нормативно-правових актів, адміністративна процедура – установлений в акті порядок дій фізичних та юридичних осіб, спрямований на реалізацію їх прав і виконання обов'язків або визначення повнова-

<http://law.univ.kiev.ua/images/stories/app/2012-1.pdf>

жень державного органу, його посадової та службової особи [6].

Існує слушна думка, що під адміністративною процедурою необхідно розуміти встановлений законодавством порядок розгляду і розв'язання органами публічної адміністрації індивідуальних адміністративних справ [3].

Одні вчені розвивають цю думку та приходять до висновку, що адміністративна процедура – це встановлений законом порядок розгляду й вирішення індивідуальних справ органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, який закінчується прийняттям адміністративного акта або укладанням адміністративного договору [1].

Інші вчені визначають поняття "адміністративна процедура" як установлений законом (офіційно) порядок розгляду та вирішення адміністративних справ, спрямований на прийняття адміністративного акта або укладення адміністративного договору [2]. М. В. Джафарова визначає адміністративну процедуру як нормативно встановлений порядок прийняття та виконання суб'єктами відповідних адміністративно-правових відносин управлінського акта та порядок вчинення адміністративних організаційних дій (заходів) з метою здійснення й забезпечення прав, свобод, законних інтересів й обов'язків фізичних та юридичних осіб [4].

На думку В. В. Галунька, адміністративні процедури – це встановлений законодавством порядок розгляду і розв'язання органами публічної адміністрації індивідуальних адміністра-

тивних справ з метою забезпечення прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб, нормального функціонування громадянського суспільства та держави [7, с. 276].

Відповідно до ст. 9 Закону України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності" діяльність у сфері освіти – це вид господарської діяльності, що ліцензується відповідно до спеціальних законів [8].

Згідно зі ст. 1 Закону України "Про вищу освіту" ліцензування – процедура визнання спроможності вищого навчального закладу певного типу розпочати освітню діяльність, пов'язану зі здобуттям вищої освіти та кваліфікації, відповідно до вимог стандартів вищої освіти, а також до державних вимог щодо кадрового, науково-методичного та матеріально-технічного забезпечення [9]. Більш того, відповідно до п. 5 ст. 18 Закону України "Про освіту" діяльність навчального закладу розпочинається за наявності ліцензії на здійснення діяльності, пов'язаної з наданням послуг для одержання освіти і підготовкою фахівців різних рівнів кваліфікації. Ліцензія видається у порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України [10]. Крім цього, в Законі України "Про вищу освіту" зазначається, що освітня діяльність на території України здійснюється вищими навчальними закладами (зокрема, приватної форми власності) на підставі ліцензій, які видаються у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України [9].

Постановою Кабінету Міністрів України "Про ліцензування діяльності

з надання освітніх послуг" встановлено, що у сфері вищої освіти ліцензується діяльність з надання таких освітніх послуг: підготовка фахівців різних освітньо-кваліфікаційних рівнів за напрямками (спеціальностями), зокрема, молодших спеціалістів у вищих професійних училищах та центрах професійно-технічної освіти; військова підготовка студентів вищих навчальних закладів за програмою офіцерів запасу; перепідготовка за спеціальностями; розширення профілю (підвищення кваліфікації), спеціалізація; підготовка іноземних громадян до вступу у вищі навчальні заклади; підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації іноземних громадян; підготовка до вступу у вищі навчальні заклади громадян України [11].

Навчальний заклад подає до відповідного органу ліцензування заяву про проведення ліцензування із зазначенням виду освітньої послуги, ліцензованого обсягу та реквізитів навчального закладу за затвердженою формою, до якої додаються: 1) копії установчих документів; 2) документ, що засвідчує підтримку органом управління ініціативи навчального закладу щодо ліцензування освітньої послуги; 3) погоджена Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласною, Київською чи Севастопольською міською держадміністрацією концепція діяльності за заявленою освітньою послугою, яка ґрунтується на результатах моніторингу регіонального ринку праці та освітніх послуг; 4) копії затверджених в установленому порядку кваліфікаційних, освітньо-кваліфікаційних характеристик, навчальних, освітньо-про-

фесійних програм, навчальних планів; 5) відомості про кількісні показники кадрового, матеріально-технічного, науково-методичного, інформаційного забезпечення освітньої діяльності, наявність бібліотеки (крім дошкільних і позашкільних навчальних закладів) та обсяг її фондів; 6) копії документів, що засвідчують право власності, оперативного управління чи користування основними засобами для здійснення навчально-виховного процесу на строк, необхідний для завершення надання послуги; 7) документи про відповідність приміщень закладу та його матеріально-технічної бази санітарним нормам, вимогам правил пожежної безпеки, а також нормам з охорони праці (для навчання за напрямками підготовки (спеціальностями) з підвищеною небезпекою); 8) копії документів, що засвідчують рівень освіти, кваліфікації та громадянство керівника закладу (дипломи про вищу освіту і науковий ступінь, атестат про вчене звання (за наявності), перша сторінка паспорта) [12].

Спроможність навчального закладу надавати освітні послуги підтверджується результатами ліцензійної експертизи. Для проведення ліцензійної експертизи орган ліцензування розглядає подані документи та у разі їх відповідності встановленим вимогам утворює експертну комісію. Положення про експертну комісію та порядок проведення ліцензійної експертизи затверджуються МОНмолодьспортом [12].

За дорученням МОНмолодьспорту Міністерство освіти і науки, молоді та спорту Автономної Республіки Крим, органи управління освітою обласних,

Київської та Севастопольської міських держадміністрацій можуть утворювати експертні комісії для проведення ліцензійної експертизи у сфері професійно-технічної освіти [12].

Експертна комісія за результатами своєї роботи готує висновок про спроможність (неспроможність) навчального закладу, фізичної особи – підприємця надавати заявлену освітню послугу. Після ознайомлення з висновком керівника навчального закладу, фізичної особи – підприємця один примірник подається органу ліцензування, а другий залишається в навчальному закладі, фізичної особи – підприємця. Навчальний заклад, фізична особа – підприємець протягом 10 днів після ознайомлення з висновком має право подати апеляцію щодо необ'єктивності його змісту або порушення комісією порядку проведення експертизи та звернутися до органу ліцензування із заявою провести повторну експертизу комісією в іншому складі. Повторна експертиза проводиться за рішенням органу ліцензування. Члени експертної комісії несуть згідно із законодавством персональну відповідальність за достовірність висновку.

Орган ліцензування передає висновок експертної комісії (у разі повторної ліцензійної експертизи – обидва висновки) разом із заявою та документами до відповідної експертної ради державної акредитаційної комісії або регіональної експертної ради, яка розглядає документи, готує і вносить для розгляду на засіданні Державної акредитаційної комісії (регіональної експертної ради) проект рішення щодо спроможності

(неспроможності) надавати навчальним закладом, фізичною особою – підприємцем заявлену освітню послугу [12]. Відсутність на засіданні представників навчального закладу, фізичної особи – підприємця не може бути підставою для неприйняття рішення Державною акредитаційною комісією (регіональною експертною радою).

Органом ліцензування приймається остаточне рішення про видачу (відмову у видачі) ліцензії, яке оформляється його наказом. У разі відмови у видачі ліцензії навчальний заклад, фізична особа – підприємець має право на повторне ліцензування, але не раніше ніж через рік після прийняття рішення про відмову.

Ліцензія оформлюється на бланку єдиного зразка, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 листопада 2000 року № 1719, з додатком, форма і порядок заповнення якого визначається МОНмолодьспорту [13].

Ліцензія видається на строк від 3 до 12 років включно, але не менш як на термін повного циклу навчання за програмою, що додавалася до заяви про ліцензування. Термін дії ліцензії визначає орган ліцензування і продовжується у порядку, встановленому для її одержання, на строк дії свідоцтва про атестацію навчального закладу або сертифіката про акредитацію окремих напрямів підготовки (спеціальностей). Якщо з будь-яких об'єктивних причин надання освітньої послуги розпочалося із запізненням на певний термін, термін дії ліцензії для завершення ци-

клу навчання може бути продовжений за рішенням МОНмолодьспорту без проведення ліцензійної експертизи.

Інформація, що стосується видачі, переоформлення та анулювання ліцензії, її дубліката, вноситься до Державного реєстру навчальних закладів та Єдиного ліцензійного реєстру. Про факт анулювання ліцензії орган ліцензування інформує орган державної статистики та орган державної податкової служби за місцем розташування навчального закладу або місцем проживання фізичної особи – підприємця.

У разі анулювання ліцензії навчальний заклад або фізична особа – підприємець може порушити питання про видачу нової ліцензії не раніше ніж через рік після прийняття органом ліцензування рішення про анулювання попередньої ліцензії.

Навчальний заклад може подати до органу ліцензування апеляцію щодо рішень Державної акредитаційної комісії (регіональної експертної ради), пов'язаних з відмовою у видачі ліцензії або її анулюванням, протягом п'яти робочих днів з дня надходження відповідного рішення. Орган ліцензування розглядає подану апеляцію протягом одного місяця та у разі потреби утворює апеляційну комісію. Результати розгляду апеляції подаються на чергове засідання Державної акредитаційної комісії (регіональної експертної ради) [12].

Рішення органу ліцензування про відмову у видачі ліцензії або її анулювання може бути оскаржене до суду [11].

Ліцензування діяльності з надання освітніх послуг як адміністративна процедура – це встановлений законодавством та підзаконними нормативно-правовими актами порядок розгляду і розв'язання органами публічної адміністрації (органом ліцензування, експертною комісією, Державною акредитаційною комісією (регіональною експертною радою) тощо) індивідуальних адміністративних справ з метою забезпечення прав, свобод та законних інтересів вищого навчального закладу приватної форми власності, нормального функціонування громадянського суспільства та держави.

Основні етапи зазначеної процедури такі: 1) подання до відповідного органу ліцензування заяви про проведення ліцензування та інших необхідних документів; 2) розгляд органом ліцензування поданих документів та у разі їх відповідності встановленим вимогам утворення експертної комісії; 3) підготовка експертної комісією за результатами своєї роботи висновку про спроможність (неспроможність) вищого навчального закладу приватної форми власності надавати заявлену освітню послугу; 4) ознайомлення з висновком керівника навчального закладу; 5) подання навчальним закладом апеляції протягом 10 днів після ознайомлення з висновком щодо необ'єктивності його змісту або порушення комісією порядку проведення експертизи та/або звернення до органу ліцензування із заявою провести повторну експертизу комісією в іншому складі; 6) повторна експертиза за рішенням органу ліцензування; 7) при-

йняття органом ліцензування остаточного рішення про видачу (відмову у видачі) ліцензії, яке оформляється його наказом; 8) внесення до Державного реєстру навчальних закладів та Єдиного ліцензійного реєстру інформації, що стосується видачі, переоформлення та анулювання ліцензії, її дубліката; 9) подання навчальним закладом до органу ліцензування апеляції щодо рішень Державної акредитаційної комісії (регіональної експертної ради), пов'язаних з відмовою у видачі ліцензії або її анулюванням, протягом п'яти робочих днів з дня надходження відповідного рішення; 10) оскарження в суді рішення органу ліцензування про відмову у видачі ліцензії або її анулювання.

Список використаних джерел:

1. Лагода О. С. Адміністративна процедура: теорія і практика застосування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 "Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право" / О. С. Лагода. – Ірпінь, 2007. – 21 с.
2. Тимошук В. П. Процедура прийняття адміністративних актів: питання правового регулювання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 "Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право" / В. П. Тимошук. – К., 2009. – 20 с.
3. Авер'янов В. Б. Державне управління проблеми адміністративно-правової теорії та практики [Електронний ресурс] / В. Б. Авер'янов // Електронна бібліотека юридичної літератури – 3 січня 2012. – Режим доступу: <http://pravoznavec.com.ua/books/letter/275/?/19969>.
4. Джафарова М. В. Адміністративні процедури прийняття та здійснення управлінських рішень органів внутрішніх справ у відносинах з населенням : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 "Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право" / М. В. Джафарова. – Х., 2008. – 20 с.
5. Серета О. О. Правова процедура: теоретико-правові засади та практичні виміри: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. : 12.00.01 "Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень" / О. О. Серета. – К., 2008. – 20 с.
6. Про затвердження Методології проведення антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів : Постанова Кабінету Міністрів України від 8 грудня 2009 року № 1346 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mon.gov.ua/index.php/en/diyalnist/48-borotba-z-koruptsieu/6533>.
7. Адміністративне право України : [навч. посіб.] : [у 2-х томах] / [Галунько В. В., Олєфір В. І., Пихтін М. П. та ін] / за заг. ред. В. В. Галунька. – Херсон : ПАТ "Херсонська міська друкарня" 2011. – Т. 1 : Загальне адміністративне право. – 320 с.
8. Про ліцензування певних видів господарської діяльності : Закон України від 1 червня 2000 року – № 1775-III : за станом на 1 грудня 2011 року // Відомості Верховної Ради України – 2000. – № 36. – С. 299.
9. Про вищу освіту : Закон України від 17 січня 2002 року – № 2984-III : за станом на 1 грудня 2011 року // Відомості Верховної Ради України – 2002. – № 20. – С. 134.
10. Про освіту : Закон України від 23 травня 1991 року – № 1060-XII : за станом на 13 грудня 2011 року // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 34. – С. 451.
11. Про ліцензування діяльності з надання освітніх послуг : Постанова Кабінету Міністрів України від 8 серпня 2007 року – № 1019 : за станом на 13 грудня 2011 року // Офіційний вісник України – 2007. – № 60. – С. 2379.
12. Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 9 серпня 2001 року № 978 і від 8 серпня 2007 року № 1019 : Постанова Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2011 року – № 1124 : за станом на 13 грудня 2011 року // Офіційний вісник України 2011. – № 85. – С. 3111.
13. Про запровадження ліцензії єдиного зразка для певних видів господарської діяльності : Постанова Кабінету Міністрів України від 20 листопада 2000 року – № 1719 : за станом на 13 грудня 2011 року // Офіційний вісник України 2010. – № 47. – С. 2035.

Сорока А. А. Лицензирование образовательной деятельности высшего учебного заведения частной формы собственности.

Статья посвящена проблеме лицензирования деятельности по предоставлению образовательных услуг – установленному законодательством и подзаконными нормативно-правовыми актами порядку рассмотрения и решения органами публичной администрации (органом лицензирования, экспертной комиссией, Государственной аккредитационной комиссией (региональным экспертным советом) и т.д.) индивидуальных административных дел в целях обеспечения прав, свобод и законных интересов высшего учебного заведения частной формы собственности, нормального функционирования гражданского общества и государства.

Ключевые слова: административная процедура, высшее учебное заведение частной формы собственности, статус, орган лицензирования, экспертная комиссия, Государственная аккредитационная комиссия, региональный экспертный совет.

Soroka O. Licensing of educational activities of a private higher education institution

The article deals with the problem of licensing of the educational services. Such licensing is an established by laws and legal act procedure of reviewing and deciding of individual administrative matters by the State public administrative authorities in order to ensure the rights, freedoms and legitimate interests of a private higher education institution, the normal functioning of civil society and of the State.

Keywords: administrative procedure, higher education institution of private ownership, status, licensing authority, expert commission, the State Accreditation Commission, regional expert council.

Стаття надійшла до редакції 11.03.2012